

Recenzja publikacji: Ondřej Horký-Hluchán, *Development Cooperation of the 'New' EU Member States. Beyond Europeanization*, Basingstoke: Palgrave Macmillan 2015, ISBN 978-1-137-50540-8

Zrecenzował(a): Dominik Brodacki M.A.

Redakcja naukowa: Dr. Andrzej Klimczuk

Data publikacji: 08.11.2016

DOI: 10.11584/opus4-1041

W obszarze studiów europejskich stan badań z zakresu analizy rozwoju państw nie przedstawia się okazale. Jest to głównie wynikiem stosunkowo krótkiej historii istnienia Unii Europejskiej (UE) w obecnym kształcie, a także dynamicznie zmieniającego się środowiska międzynarodowego. Rozwój i europeizacja, jako przedmioty naukowych rozważań, stały się o tyle istotnym zagadnieniem, że głębokie przeobrażenia polityczne lat 90. XX w. oraz rozszerzenia UE w 2004 i 2007 roku o dwanaście nowych państw implikowały głębokimi przemianami zarówno w ramach tej organizacji, jak i na płaszczyźnie regionalnej oraz w nowych państwach członkowskich. Poprzez ich przystąpienie stworzone zostały nowe, dotychczas niewystępujące, mechanizmy między państwowej współpracy, która stanowi asumpt do wzajemnego stymulowania wielopłaszczyznowego rozwoju.

Celem recenzowanej publikacji jest analiza porównawcza wpływu akcesji państwa do UE na politykę międzynarodową i mechanizmy współpracy w obszarze Europy Środkowej i Wschodniej. Ponadto autorzy postawili przed sobą zadanie odpowiedzi na pytanie o wpływ zarówno czynników wewnętrznych, jak i zewnętrznych na krajowe programy rozwoju. Przedstawione w niej wyniki badań prezentują się okazale i nowatorsko w kontekście dotychczasowego dorobku studiów europejskich. Jest to bowiem kompleksowe ujęcie zjawiska, zarówno pod kątem mechanizmów i programów współpracy, biorąc przy tym pod uwagę szeroki kontekst społeczno-polityczny analizowanych państw.

Monografia składa się z wprowadzenia, czterech części obejmujących 10 rozdziałów, dwóch studiów przypadku oraz podsumowania. Poszczególne części książki i wchodzące w ich skład rozdziały są ze sobą spójne, tworząc zwartą całość, co powoduje, że czytelnik łatwo odnajduje się w gąszczu informacji. Z drugiej strony, poszczególne rozdziały mogłyby z powodzeniem występować jako samodzielne publikacje. Poszczególne części są na podobnym poziomie analizy, cechuje je metodologiczna jedność. Zawartość merytoryczna żadnego z nich nie powinna raczej budzić zastrzeżeń.

Następujące po sobie części książki dotyczą odmiennych kryteriów analizowania państwa. I tak, w części pierwszej rozważania koncentrują się na tych „nowych” państwach członkowskich UE, które są zarazem członkami Komitetu Pomocy Rozwojowej Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD): Czechach, Polsce, Słowacji oraz Słowenii. Szczególnie interesujący dla czytelników zajmujących się naukowo Polską będzie rozdział dotyczący tego kraju. Rozważania w nim zawarte opierają się na trzech filarach: solidarności, demokracji oraz rozwoju. Kategorie te stanowiły o istocie naszej tożsamości politycznej po 1989 r., co autorzy publikacji trafnie dostrzegli i poddali analizie. Będąca wynikiem badań diagnoza jest jak najbardziej słuszna, a sam rozdział jest interesujący tak dla czytelników z Polski, jak i osób nierozpoznanych w sytuacji społeczno-politycznej naszego państwa. Część druga książki z kolei zawiera odpowiednio analizę państw, które do struktury OECD nie należą (Estonia oraz Węgry). Powyższe rozróżnienie należy raczej ocenić jako słuszne, gdyż w skład Komitetu wchodzi państwa, które są dawcami pomocy rozwojowej, zaś państwa zanalizowane w części drugiej są jej największymi beneficjentami. Części trzecia i czwarta poświęcone zostały pozostałym państwom członkowskim UE (odpowiednio od 2004 r. i 2007 r.), które jednakże nie należą do OECD. Dalsza analiza skupia się więc na Litwie, Łotwie, Bułgarii oraz Rumunii. Tym samym przyjęta struktura jest uzasadniona. Jednakże dla czytelnika nieobeznanego w złożonej tematyce polityki regionalnej można ona nie być wystarczająco przejrzysta. Może być zatem dyskusyjne przyjęcie członkostwa w organie OECD jako kryterium różnicującego poszczególne państwa.

Poszczególne części książki dzielą się na rozdziały. Każdy z nich dotyczy jednego państwa i zawiera pogłębioną analizę konkretnego przypadku polityki rozwojowej. Analiza ta dokonywana jest pod kątem różnych aspektów tej polityki, zaś zakres czasowy badań został zawężony od okresu po roku 2004 i odpowiednio po roku 2007 w przypadku państw, które dopiero wówczas przystąpiły do UE, do końca 2014 r. Każdy rozdział skonstruowany jest według tego samego schematu. Punktem wyjścia jest zatem przytoczenie kontekstu historycznego sprzed 2004 r., a następnie przeprowadzana jest analiza właściwa. Proces europeizacji jest ujmowany zarówno w

światle uwarunkowań wewnętrznych, jak i w kontekście wpływu na analizowany proces kilkuletniego członkostwa państwa w strukturach UE oraz OECD. Rozważania koncentrują się na takich czynnikach, jak np. krajowa retoryka, polityka rządu, działalność sektora prywatnego, instytucji społeczeństwa obywatelskiego, czy też relacja między współpracą w zakresie rozwoju a polityką zagraniczną państwa. Poszczególni autorzy badają również wzajemne oddziaływanie na siebie tych elementów oraz ich wzajemną spójność. Efektem tak skonstruowanych badań jest odpowiedź na pytanie o skutek spowodowanego kryzysem gospodarczym z 2008 r. spowolnienia procesów integracyjnych oraz postawienie cennych wniosków *de lege ferenda*. Warto podkreślić, iż rozdziały, traktujące o poszczególnych państwach są autorstwa badaczy pochodzących właśnie z tych państw. Dzięki temu analiza nie jest oderwana od kontekstu społeczno-politycznego poszczególnych krajów. W skomplikowanym przypadku Polski jest to szczególnie widoczne. Elżbieta Drażkiewicz-Grodzicka w swoich rozważaniach z jednej strony świetnie ujęła specyfikę Polski, a z drugiej potrafiła zachować właściwy dystans i obiektywizm, dzięki czemu fragment ów może być tak samo zrozumiały dla czytelników z Polski, jak i obcokrajowców. Ten niewątpliwym walor był zapewne możliwy do osiągnięcia, dzięki temu, że autorka na co dzień pracuje w zagranicznych ośrodkach badawczych.

Niewątpliwą zaletą monografii jest fakt, że Ondřej Horký-Hlucháň pochodzi z Czech, zaś Simon Lightfoot z Wielkiej Brytanii. Każdy z tych autorów ma zatem inne doświadczenia, zapewne inną mentalność oraz „świadomość historyczną”, a więc i inną perspektywę patrzenia na analizowane zjawisko.

Zwrócić również należy uwagę na zakres przedmiotowy przeprowadzonej analizy. Przy tak szeroko zakrojonych badaniach, mając na uwadze dopuszczalną objętość tego typu publikacji, istniało ryzyko nadmiernego spłylenia badań. Autorom udało się jednak w sposób syntetyczny, logiczny i przede wszystkim zrozumiały wyczerpać przedmiotowy temat i oddać do rąk czytelnika analizę kompleksową oraz kompletną.

Inną zdecydowaną zaletą jest każdorazowe przybliżanie czytelnikom tła historycznego, społecznego i politycznego analizowanych państw. Jest to szczególnie pomocne dla czytelnika nieposiadającego pogłębionej wiedzy o tym regionie. Co więcej, rozważania koncentrują się także na celach i interesach państw oraz na ich pozycji w UE. Dzięki temu odbiorca jest w stanie samodzielnie przeprowadzić logiczny wywód, wyciągać wnioski, a także umiejscowić przeprowadzaną analizę w szerszym kontekście.

Mankamentem, który utrudnia przyswojenie treści jest stosunkowo niewielka liczba tabel i wykresów. Autorzy wielokrotnie w publikacji powołują się na poszczególne dane, jednakże są one niezobrazowane, a tym samym trudne do porównania. Pod tym względem najbardziej przystępnym elementem monografii jest rozdział poświęcony Słowenii. Przykładowo dzięki wykresowi prezentującemu zróżnicowanie regionalnego udzielania Oficjalnej Pomocy Rozwojowej (s. 94) można z łatwością zobrazować sobie skalę pomocy udzielanej państwom Bałkanów Zachodnich i zestawić ją z pomocą udzielaną Europie Wschodniej. Niestety w pozostałych rozdziałach książki nie odnajdziemy tego typu pomocnych grafik, co nieco utrudnia odbiór zaprezentowanych wyników badań.

Reasumując, tę książkę powinien przeczytać każdy komu bliskie są zagadnienia związane z UE oraz każdy, kto jest zainteresowany europeizacją i polityką w wymiarze regionalnym, gdyż przeczytanie jej gwarantuje otrzymanie dużego zasobu kompleksowej wiedzy. Z drugiej strony, należy mieć nadzieję, że zgodnie z wolą autorów monografia ta stanowiła będzie impuls do krytycznej debaty nad rolą UE w zakresie budowania partnerstwa dla rozwoju oraz jej wpływu na mechanizmy i programy rozwoju w Europie Środkowo-Wschodniej.

Recenzja została pierwotnie opublikowana na www.pol-int.org.